

Luigi Pirandello

iš italų kalbos vertė
GODA BULYBENKO

*Vienas,
nė vienas ir šimtas
tūkstančių*

*Vienas, nė vienas ir
šimtas tūkstančių*

Luigi
Pirandello

*Vienas, nė vienas ir
šimtas tūkstančių*

Iš italų kalbos vertė Goda Bulybenko

| LAPAS |

Luigi Pirandello
VIENAS, NĖ VIENAS IR ŠIMTAS TŪKSTANČIŲ

Iš italų kalbos vertė
Goda Bulybenko

Maketavo
Kontis Šatūnas

Redaktorė
Greta Ambrazaitė

Projekto vadovė
Jonė Juchnevičiūtė

Korektorė
Deimantė Palkevičienė

Leidyklos kalbos redaktorė
Dangė Vitkienė

Dizaineris
Jurgis Griškevičius

Leidyklos redaktorės
Monika Gimbutaitė, Ūla Ambrasaitė

Projektą finansuoja

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Questo libro è stato tradotto grazie a un contributo per la traduzione assegnato dal Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale italiano

Šios knygos vertimą parėmė Italijos užsienio reikalų ir tarptautinio bendradarbiavimo ministerija

PIRMOJI PUBLIKACIJA

Luigi Pirandello, „Uno, nessuno e centomila“, *La Fiera Letteraria: Giornale settimanale di lettere scienze ed arti*, 12 (1925), nr. 1–6 (1926), nr. 24, Milano: Casa editrice Unitas

VERSTA IŠ

Luigi Pirandello, *Uno, nessuno e centomila*, Edizione critica a cura di Federico Francucci, Milano: Mondadori Libri S.p. A, 2021

© Goda Bulybenko, vertimas į lietuvių kalbą, 2022

© Leidykla LAPAS, www.leidyklalapas.lt, 2022

Visos teisės saugomos

ISBN 978-609-8198-57-7

Pirma knyga

7

Antra knyga

43

Trečia knyga

89

Ketvirta knyga

127

Penkta knyga

173

Šešta knyga

211

Septinta knyga

231

Aštunta knyga

273

Pirma knyga

I. MANO ŽMONA IR MANO NOSIS

– Ką ten darai? – paklausė žmona, pamačiusi mane ilgiau nei įprastai stoviniuojantį priešais veidrodį.

– Nieko, – atsakiau, – apžiūrinėju save, savo nosį. Štai čia, šnervėje, spustelėjus pasijunta skausmelis. –

Mano žmona nusišypsojo ir tarė:

– Maniau, kad žiūri, į kurią pusę pakrypusi. –

Atsisukau kaip šuva, kuriam primynė uodegą.

– Pakrypusi? Kas? Mano nosis? –

O mano žmona kuo ramiausiai:

– Žinoma, brangusis. Gerai išžiūrėk – pakrypusi į dešinę. –

Man buvo dvidešimt aštuoneri ir iki tos akimirkos visuomet tikėjau, kad mano nosis, jei ir ne tobula, tai mažų mažiausiai labai padori, kaip ir apskritai visos manosios personos kūno dalys. Todėl man nebuvo sunku pripažinti ir pasakyti tai, ką paprastai pripažįsta ir pasako visi, kam pasisekė išvengti bjauraus gymio, o tiksliau – kad puikuotis

savo išvaizda yra paika. Todėl staiga ir netikėtai atradęs tokį trūkumą, suirzau kaip reikiant, tarsi be kaltės nubaustas.

Permatė, spėju, žmona mano irzulį kiaurai ir čia pat pridūrė, kad, jei esu tikras, jog visai nėra prie ko prisikabinti, verčiau tokias mintis mesčiau lauk, nes lygiai taip pat, kaip nosis pakrypusi į dešinę, taip ir...

– Kas dar? –

Ak, aibė tų dar ir dar! Mano antakiai riečiasi virš akių it du cirkumfleksai, ^ ^, ausys nelygiai nuaugusios, viena atsikišusi labiau už kitą, o kur dar kiti trūkumai...

– Tai dar ne viskas? –

Na taip, dar ne viskas: ir mano rankos – mažylis pirštas; taip pat kojos (ne, ne šleivos!), dešinė kiek labiau išlinkusi nei kairė; ties keliu, nežymiai.

Po nuodugnios apžiūros teko pripažinti, kad visi šie trūkumai tikri. Ir tik tuomet, be abejonės, palaikiusi mano nuostabą, greitai užgožusią irzulį, širdgėla ir neviltimi, žmona, bandydama mane paguosti, paragino nesigraužt jau taip smarkiai, kadangi, nepaisant visų šių trūkumų, vis dėlto esu gražus vyras.

Pabandykit, kad geri, nesuirzti, kai iš jūsų atimta teisė vėliau pristatoma kaip dosni išlyga. Iškošiau nuodų prirtvinkusį „ačiū“ ir, būdamas tikras, kad nėra reikalo man nei skaudintis, nei krimstis, nesuteikiau tiems nežymiams

trūkumams jokios reikšmės, tačiau man pasirodė ypač svarbu, kad šitiek metų nugyvenau nepasikeitęs nosies, vis su ta pačia, maža to, vis su tais pačiais antakiais bei ausimis, su tomis pačiomis rankomis bei kojomis; ir tik gavęs žmoną suvokiau, kad visos šios mano kūno dalys ydingos.

– O ko čia stebėtis? Anokia naujiena dėl tų žmonių! Tam jos ir sutvertos, kad pastebėtų vyrų trūkumus. –

Na, taip, neneigsiu, kad prie to prisidėjo žmona. Bet ir aš pats, jums leidus, tuo metu, sulig kiekviena mano atžvilgiu mesta pastaba ar pro šalį prazvimbus paprasčiausiai musei, nugrimzdavau į apmąstymų ir svarstymų prarają, griaužusią ir varsčiusią mane skersai išilgai it kurmio urvą be jokios išoriškai pastebimos žymės.

– Akivaizdu, pasakysite, kad nemažai laisvo laiko turėjau švaistymui. –

Na, ne. Toks mano būdas. Teisybės dėlei, taip, buvau linkęs dykinėti, neneigsiu. Buvau turtingas, o du patikimi draugai – Sebastiano Quantorzo ir Stefano Firbo – rūpinosi mano reikalais po tėvo mirties; pastarajam, kad ir kaip atkakliai stengėsi, nei geruoju, nei bloguoju nepavyko manęs priversti ką nors pasiekti; išskyrus, žinoma, žmoną, kurią, tiesa, parsivedžiau itin jaunas; tikriausiai vylėsi, kad bent greitai užgyvensiu atžalą, kuri nebus į mane panaši; tačiau nelaimėliui nepavyko net šito iš manęs sulaukti.

Nesupraskit klaidingai, nesipriešinau aš tam gyvenimo keliui, kuriuo tėvas vertė pasukti. Kaip tik pasukdavau visais man brukamais keliais. Tik va, apie ėjimą į priekį nebuvo nė kalbos. Strigdavau kiekviename žingsnyje; imdavau sukti ratais, iš pradžių per atstumą, o paskui vis arčiau ir arčiau, aplink kiekvieną kelyje pasitaikiusį akmenuką; ir su didžia nuostaba stebėdavau, kaip kiti mane pralenkia, neskyrę tam kliuviniui nė menkausio dėmesio, nors man tuo metu jis jau būdavo virtęs į neįveikiamą kalną, ar, tiksliau, visą pasaulį, kuriame galėčiau be rūpesčių įsikurti.

Taip ir likau dvejojantis daugelyje kelių, sulig pirmaisiais žingsniais ir dūšia, kupina pasaulių, o gal akmenėlių – tai vienas ir tas pats. Bet, tiesą sakant, man nė kiek neatrodė, kad tie, mane aplenkę ir nuėję visą kelią, žino iš tiesų ką nors už mane daugiau. Jie mane aplenkė, niekas dėl to nesiginčija, ir visi iki vieno pasipūtėliškai staipėsi kaip eržilų kaimenė; tačiau kelio gale kiekvieno iš jų laukė vežimas – jo vežimas; jie su prakilniu nuolankumu leidosi įkinkomi, ir ligi šiol tempiasi jį iš paskos. O aš netraukiau jokio vežimo, manęs nevaržė nei pakinktai, anei akiūkliai; be abejonės, mano akys matė toliau nei kitų; bet, kalbant apie ėjimą, kur eiti, aš nežinojau.

Ką gi, grįžtant prie atrastų nežymių mano trūkumų, bemat panirau į giliausius apmąstymus. Negi tai reiškė,

kad (ar taip gali būti?) gerai nepažįstu net savo paties kūno, nors jis pats intymiausias mano turtas: nosis, ausys, rankos, kojos. Ir vėl puldavau save nužiūrinėti, atidžiai tirdamas.

Tai buvo mano negandų pradžia. Negandų, kurios mano galvą ir kūną sparčiai privedė prie tokios apgailėtina beviltiškos padėties, kad, savaime suprantama, būčiau miręs arba išprotėjęs, jei nebūčiau atradęs mane išgydžiusio vaisto slypint pačioje nelaimėje – apie tai jums tuojau ir papasakosiu.

II. O KAIPGI JŪSIŠKĖ NOSIS?

Kaipmat sumečiau, kad, žmonai padarius šį atradimą, visi manyje pastebės tik tuos išorinius trūkumus ir nieko daugiau.

– Tu čia į mano nosį žiūri? – dar tądien tiesiog ėmiau ir paklausiau draugo, užsukusio į svečius pasikalbėti apie kažkokį jam smarkiai parūpusį reikalą.

– Ne, o kas jai? – atsakė anas.

O aš, dirgliai šyptelėjęs:

– Pakrypusi į dešinę, negi nematai? –

Ir priverčiau jį nuodugniai apžiūrėti mano ydingą nosį, tarsi ji būtų nepataisomas visatos sąrangos gedimas.

Draugas iš pradžių pažvelgė į mane gana suglumęs; tuomet, be abejonės, įtardamas, kad nusukau kalbą apie nosį taip iš niekur ir ne į temą, nes jo reikalo, kurį norėjo aptarti, nelaikiau vertu nei dėmesio, nei atsako, trūktelėjo pečiais ir jau rengėsi palikti mane kaip stoviu. Čiuptelėjau jam už parankės.

– Ne, pala, – tariau, – aš labai sudomintas tavo pasiūlymu, bet ir tu mane suprask. –

– Galvoji apie savo nosį? –

– Niekad nepastebėjau, kad ji pakrypusi į dešinę. Man išsitarė šįryt žmona. –

– Argi, rimtai? – tuomet paklausė draugas; ir akimis nusijuokė nepatikliai, net pašaipiai.

Stovėjau ir žiūrėjau į jį, kaip iš ryto žiūrėjau į savo žmoną, tai yra pusiau pažemintas, pusiau suirzęs ir didžiai nustebęs. Vadinasi, ir jis jau seniausiai tai pastebėjęs? Ir kas žino, kiek dar tokių kaip jis! O štai aš nežinojau, ir nežinodamas maniausi visiems esąs Moscarda tiesia nosimi, nors iš tiesų visiems buvau Moscarda kreiva nosimi; kas žino, kiek kartų užvedžiau kalbą, ničnieko neįtardamas, apie netobulą Tizio ar Caio nosį, tad kiekgi kartų visus prajuokinau, nes, girdėdami mane taip kalbant, patys sau pagalvodavo:

– Jūs tik pažiūrėkit į šį vargšelį, šneka jis dar mat apie kitų ydingas nosis! –

Pripažinsiu, galėjau guostis mintimi, kad galų gale mano situacija juk nėra reta ar išskirtinė ir tik dar kartą patvirtina tokį dažną atvejį, kad lengvai pastebime kitų trūkumus, o savų nematome. Tačiau pirmasis piktybės daigas ėmė leisti į mano dūšią šaknis ir ši mintis visai neguodė.

Atvirkščiai, apniko mintis, kad kitiems neatrodžiau toks, kokį giliai širdyje save iki šiol vaizdavausi.

Dabar visos mintys sukosi tik apie mano kūną. Kadangi tasai draugas taip ir liko stovėti man priešaky su ta savo pašaipia apšalusio žmogaus išraiška, norėdamas atsigriebti, paklausiau, ar bent pats nutuokia, kad jo smakro duobutes skiriančios dalys ne visai vienodos: ši pusė ryškesnė, o kita štai – plokštesnė.

– Baik jau! – atkirto draugas. – Taip, turiu duobelę, žinau, bet mano smakras ne toks, kaip tu sakai. –

– Eime ana ten pas barzdaskutį ir pamatysi, – nedeldamas pasiūliau.

Kai barzdaskučio salone draugas, didžiai savo nuostabai, įsitikino turįs tokį trūkumą ir pripažino, kad buvau teišus, stengdamasis neišduoti savo irzulio tepridūrė, jog, galų gale, tai juk mažmožis.

Na, taip, niekas dėl to nesiginčija, mažmožis; tačiau, palydėjęs jį akimis, iš tolo mačiau, kaip šis pirmiausia stabteli priešais krautuvės vitriną, paskui dar kartą tolėliau priešais kitą vitriną; o dar vėliau ir dar ilgėliau, trečią kartą, sustojo apžiūrėti savo smakro prie paviljono veidrodžio; ir esu tikras, kad, vos parėjęs namo, bėgte nuskuodė prie drabužinės veidrodžio, kad niekieno netrukdomas susipažintų su naująja savo ydinga esybe. Ir neturiu nė menkiausios

abejonės, kad, norėdamas pats atsigriebti ar pratęsti juoką, jo manymu, pelnytai turėjusį plačiai pasklisti po kraštą, pasiteirus kurio nors draugo (kaip kad jo paties aš paklausiau), ar šis anksčiau pastebėjęs tą jo smakro ydą, sykiu įžvelgs ir kokią draugo trūkumą ar ant kaktos, ar lūpose, o tas savo ruožtu... – tai aišku! tai aišku! – galėčiau prisiekti, kad dar daugybę dienų iš eilės savo garbingame Richieri krašte matydavau (nebent tai buvęs grynai mano fantazijos vaisius) gausų būrį miestelėnų, slankiojančių nuo vienos krautuvės vitrinos prie kitos ir stoviniuojančių prie visų iš eilės, kad apsižiūrėtų savo veidą – kas žandą, kas akies kraštelį, kas ausies spenelį, o kas nosies sparnus. O dar po savaitės toks vienas sutrikusia išraiška prie manęs prisigretino ir paklausė, ar tiesa, kad, kaskart vos prakalbęs, jis nejučia truktelį kairės akies voką.

– Taip, brole, – suskubau jam patvirtinti. – Bet tu į mane pažiūrėk, nosis pakrypus į dešinę; bet aš tai pats žinau; nėra reikalo man to kartoti; o ką jau kalbėti apie antakius? riečiasi kaip cirkumfleksai! o ausys, štai, žiūrėk, viena labiau atlėpusi už kitą; o, va, dar, žiūrėk, rankos: plokščios, ar ne? o šito mažylio piršto kreiva sąnara; o kojos? nagi, juk nemeluosi, kad jos vienodos? na, ne? Bet aš visa tai pats žinau ir nėra reikalo man to kartoti. Geros kloties. –

Palikau jį kaip stovintį ir nuėjau. Po kelių žingsnių vėl išgirdau mane kviečiant.

– Ps! –

Ramybės nulietu veidu, pirštu, kviesdamas priėti, paklausė:

– Atleisk, o po tavęs motina daugiau vaikų neužgyveno? –

– Ne, nei prieš, nei po, – atsakiau. – Esu vienturtis. O ką? –

– O tą, – tarė jis, – kad jei tavo motina būtų darsyk pastojusi, tikrai būtų gimęs sūnus. –

– Sakai? Iš kur žinai? –

– Va, kaip yra: moteriškės sako, kad kai vienas vaikas gimsta su plaukais ant sprando, taip vadinama uodegyte, kaip kad tu turi, tai kitas vaikas bus vyriškos lyties. –

Ranka paliečiau sprandą ir atšiauriai krizendamas perklausiau:

– Vaje, aš turiu... ką pasakei? –

O jis:

– Uodegytę, brole, taip jas vadina Richieri krašte. –

– Ai, bet čia menkniekis! – šūktelėjau. – Galiu ir nusikirpti. –

Iš pradžių nepritarimą parodęs pirštu, pridūrė:

– Žymė nedingsta visą gyvenimą, brole, net ir visai nusiskutus. –

Ir šįkart mane paliko kaip stovintį jis.

Luigi
Pirandello

*Vienas, nė vienas ir
šimtas tūkstančių*

Išleido
Leidykla LAPAS
www.leidyklalapas.lt
Tiražas 1200

Vieną dieną 28 metų bankininkas Vitangelo Moscarda iš savo žmonos lyg tarp kitko išgirsta, kad jo nosis – kreiva. Netikėtas suvokimas, kad aplinkiniai jį mato kitoki, nei pats įsivaizdavo save esant, apverčia gyvenimą aukštyn kojomis. Bandydamas suprasti, kas yra tikrasis „aš“ ir kiek veidų jis turi, į tapatybės krizę klimpstantis Moscarda ryžtasi vis radikalesniems eksperimentams.

Italų rašytojo, dramaturgo, Nobelio literatūros premijos laureato Luigi Pirandello (1867–1936) romanas *Vienas, nė vienas ir šimtas tūkstančių* drauge filosofiškas ir teatrališkas, šmaikštus ir tragiškas, nerimastingas ir meditatyvus.

Sulig pirmais puslapiais paaiškėja, kad iš romano struktūros veržiasi gaivališka teatrinė raiška. Dalyvaujame Moscardos vidiniame ir betarpiškame monologe, o laužyta sintaksė – tai sceniniai judesiai, kuriais siekiama įveikti gyvenimo ir scenos butaforiją, išjudinti ir galiausiai sutrupinti tai, kas negyva: sustingusias kaukes, sudaiktėjusią dangaus žydrynę, iliuzinių formų kalėjimą.

– knygos vertėja GODA BULYBENKO

ISBN 978-609-8198-57-7

www.leidyklalapas.lt